

kommer til stykket, nok er den allerallervigtigste faktor, når vi skal tale om det skæve sundhedsmønster.

Det gælder også i forhold til spædbørns og de lidt større børns manglende trivselsvilkår. Her spiller både det, som sundhedsplejerskerne laver i forhold til de helt små, og opfølgningen, sådan som den finder sted hos skolelægerne og skolesundhedsplejerskerne, en overordentlig stor rolle, og derfor er det områder, som har regeringens store opmærksomhed.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 61: Forslag til lov om ændring af lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v. (Enliges adgang til behandling).

Af Anne Baastrup (SF), Dorte Bennedsen (S), Flemming Oppfeldt (V), Vibeke Peschardt (RV), Tom Behnke (FP) og Bruno Jerup (EL) m.fl. (Fremsat 7/11 97).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Sundhedsministeren (Birte Weiss):

Det er jo ikke særlig lang tid siden, vi her i salen havde nogle meget grundige forhandlinger, jeg tror godt, jeg kan tillade mig at kalde det for meget tænksomme forhandlinger, om lovforslaget om kunstig befrugtning. Jeg tror såmænd ikke, der er ret mange nye argumenter, så jeg skal gøre mit svar på det her ganske kort.

Det, det handler om, kan vel i virkeligheden koges ned til den simple konstatering, at alle andre end læger har muligheden for at foretage insemination, og det er selvfølgelig et problem, når man ser det ud fra en sundhedsmæssig synsvinkel. Det, der er problemet, og det er også her sagt helt enkelt, er, at sæden så ikke kan blive testet for en række forskellige sygdomme eller forskellige former for smitte.

I den udstrækning det foregår alligevel, bliver vi vel nødt til at forholde os til den for så

vidt forholdsvis snævre problemstilling. På den baggrund har jeg tænkt mig at støtte det forslag, der er tale om, og det gør jeg så på regeringens vegne.

Dorte Bennedsen (S):

Jeg skal indledningsvis gøre opmærksom på, at jeg ikke taler på den socialdemokratiske gruppes vegne, da min gruppe ikke har en fælles holdning til denne sag.

Lovforslag nr. L 61 er, som det kan ses, fremsat af medlemmer fra seks af Folketingets partier, og baggrunden er, at Folketinget under behandlingen af sundhedsministerens forslag om kunstig befrugtning i sidste samling vedtog et ændringsforslag om, at læger kun må tilbyde kunstig befrugtning til kvinder, som er gift, eller som lever sammen med en mand i et ægte-kabslignende forhold.

Jeg tror, at alle husker, at vedtagelsen af loven var en ganske kompliceret sag. Der var stillet et hav af ændringsforslag, som gjorde det vanskeligt at overskue alle konsekvenser af de pågældende ændringer.

Ved vedtagelsen af bestemmelsen i § 3 om, at læger kun må tilbyde kunstig befrugtning til kvinder, som er gift, eller som samlever med en mand, opstod der den absurditet, at alle mennesker i dette land må tilbyde insemination ved donorsæd, også til enlige og til lesbiske. Alle mennesker må gøre det, undtagen læger.

Jeg vægrer mig ved at tro, at det har været Folketingets hensigt, at disse grupper af befolkningen skal fratages muligheden for at få denne behandling udført under ordnede forhold af læger, som også vil kunne sikre, at donorsæden ikke indeholder smitstoffer, f.eks. hiv-smitte.

Forbudet mod, at læger tilbyder kunstig befrugtning til enlige og lesbiske par, har også medført en anden inkonsekvens over for disse grupper, idet adoptionsloven på et tidspunkt blev ændret, således at også enlige i dag kan adoptere. Argumentet for forbudet var blandt andet hensynet til barnets tarv, men der er intet belæg for, at barnets tarv kun kan tilgodeses i forhold, hvor der er både en far og en mor, hvilket Folketinget jo altså også erkendte ved ændringen af adoptionsloven.

Med disse bemærkninger skal jeg selvsagt varmt støtte forslaget og varmt anbefale Tingets medlemmer på ny at overveje rimeligheden af det nugældende forbud.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg tror, det er en tilsnigelse at sige, det var en fejltagelse, at man vedtog det, som man vedtog. Det var meget, meget nøje gennemtænkt.

Jeg kan så sige, at ca. halvdelen af SF's folketingsgruppe stemte for det forslag, fordi vi havde fået stemt et ændringsforslag ned, nemlig ændringsforslaget om, at man kunne tillade det i de situationer, hvor man ophævede donoranonymiteten. Jeg synes, det er underligt, at ingen af de personer, der står bag forslaget her, heller ikke ministeren, forholder sig til det problem, at FN's børnekonvention siger, at man har ret til en far, og det må man dog minimum kunne indskrænke til, at der et eller andet sted skal være en mand.

Vi bliver kritiseret i UNICEF for at have donoranonymitet. Man kan diskutere det, og det ved vi også fra Børnerådet, når der er en social far, men det er et overgreb mod barnet, at vi på forhånd siger, at det er i orden, at det ikke kan få adgang til at få at vide, hvem dets far er, og at vi ikke engang vil sige, at det i givet fald må være moderens ansvar, hvis hun vil forholde barnet den viden.

Derfor vil jeg bare sige til fru Dorte Bennedsen, at det var en meget, meget, meget gennemtænkt diskussion og holdning, der var til det, og jeg vil bare bede om, at man prøver at overveje det aspekt, der hedder donoranonymiteten, for kan vi få løst det, tror jeg, man kan få flertal for forslaget.

Flemming Oppfeldt (V):

Jeg vil indledningsvis sige, at jeg taler på egne vegne. Det er sådan i Venstre, at vi ved tredjebehandlingen vil fremkomme med, hvor mange der er for forslaget, og hvor mange der er imod. Vi er delt i dette spørgsmål, og der er, kan jeg godt sige på forhånd, et stort flertal imod det forslag, som jeg er medforslagsstiller til i dag.

Da Folketinget i foråret vedtog de mange nye regler for kunstig befrugtning, blev der ved samme lejlighed fastsat regler for insemination af enlige. Reglen er, at det må en læge ikke medvirke til. I debatten i dag får vi lejlighed til at efterprøve denne regel og til at diskutere dens rimelighed grundigere.

For at skære det ud i pap er tilstanden i dag således:

Punkt 1, vi har ikke noget forbud mod at være enlig, punkt 2, vi har ikke noget forbud mod at være lesbisk, og punkt 3, vi har ikke

noget forbud mod insemination af enlige og lesbiske.

I virkeligheden er tilstanden den, at samfundet siger, at insemination af enlige og lesbiske er ok, men det skal foregå i meget privat regi, og læger må ikke medvirke.

Lovforslaget her handler om lægers ret til at sikre fornuftige behandlinger og lægers ret til at forhindre, at sygdomme breder sig. Jeg ser den nugældende lov som en hindring for, at vi kan få private klinikker, der mod en fornuftig brugerbetaling sikrer lægekontrollerede behandlinger.

Hvis den tilstand, vi har i dag, fortsætter, kan der ikke gives lægekontrollerede behandlinger på private klinikker.

Hvis vort forslag bliver vedtaget, er det op til amterne, om de vil tilbyde disse behandlinger på det offentlige regning, og jeg har fuld respekt for det fattige amt, som siger, at det hellere vil prioritere ventelister for hofteoperationer end dette område. Men skulle noget sådant ske, ønsker jeg, at alternativet bliver lægekontrolleret behandling og ikke kvaksalveri i dølgsmål.

I det hele taget betragter jeg forårets lovgivning som havende et hyklerisk anstrøg. Der er ikke noget direkte forbud mod behandling af enlige og lesbiske, men det offentlige må blot ikke vide af det, det skal foregå i det skjulte. Det er, som om vi skruer tiden mange år tilbage.

Måske handler diskussionen i virkeligheden om accept af den lesbiske livsform, og til det må jeg sige, at jeg tror, at de lesbiske er kommet for at blive.

Så kan man spørge: Hvad så med børnene? Der er tre punkter. Punkt 1: Lige meget hvilken lovgivning vi laver her i Danmark, er der ingen lovgivning i verden, som vil kunne forhindre dem i at få børn, hvis de ønsker at få børn. Punkt 2: Der er ingen tvivl om, at det er ganske velovervejet, når de får børn; jeg tror ikke, der er ret mange hovsabørn blandt lesbiske. Punkt 3: Der er intet, der tyder på, at børnene i et homoseksuelt forhold tager skade af at vokse op under de betingelser.

Jeg vil godt sige, at denne del af diskussionen ikke kan gøres til genstand for en rent objektiv vurdering. Jeg er helt på det rene med, at man har retten til at synes, at denne form for familieliv ligger anderledes på ens værdiskala end i andre familier, hvor mand og kone vælger at leve sammen. Det kan jeg godt forstå, og jeg

kan også godt forstå, at man kan komme i tvivl. Men spørgsmålet er, når man kommer i tvivl, hvilke hensyn der kommer først. Er det hensynet til individet eller hensyn til staten? Og her må jeg sige, at når jeg i den sidste ende skal træffe mit valg, er hensynet til individet det vigtigste for mig. Det må være den enkelte, der skal bestemme, hvad der er det rigtige for ham eller hende, og finde ud af, hvilken tilværelse man ønsker at leve, og derfor ønsker jeg med dette lovforslag at fjerne reglen om, at staten kan gribe ind og bestemme over vort liv.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Man bliver jo helt betænkelig ved, at man selv har været med til at undfange børn i dølgsmål, uden at sæden er blevet testet, for hvad kunne der ikke være gået galt? Det er helt absurd.

For det første vil jeg sige, at jeg synes, det er meget, meget groft over for f.eks. bøsse miljøet at omtale det som et gråt marked; jeg hørte ikke den forrige ordfører gøre det, men jeg har hørt flere gøre det. Derudover er det sagt, at alle de lesbiske, der i dag er fuldt bevidste om nødvendigheden af, at der også skal være en mand i nærheden af barnet, og på en eller anden måde inddrager faderen, bruger de metoder, som lige er blevet beskrevet, på en måde, så man skulle tro, det var noget halvkriminelt og sjasket og kvaksalveragtigt, der var foregået. Men jeg kender adskillige lesbiske, som har børn og lever under forhold, som jeg i hvert fald personlig finder fuldt betryggende, fordi de som vi andre har set sig godt for, da de afgjorde, hvem der skulle være far til deres barn.

Så vil jeg også sige, at den metode, de bruger, er altså ikke så risikabel som den, vi andre har brugt – hvis man endelig skal sammenligne – og efterfølgende har de gjort sig umage for, at barnet på en eller anden måde kom til at kende sin far. Dét er for galt at stå her og kalde de metoder for noget, der er betænkeligt med hensyn til sundheden osv. De er menneskelige og rigtige rent menneskerettighedsmæssigt over for barnet.

Jeg mener også, at ordførerne er i fuld gang med at diskriminere barnet, fordi det pludselig får en dobbelt afgrænsning, hvis man ikke ophæver donoranonymiteten, og jeg synes, det er groft at omtale disse mange kvinder og deres børn på den måde, man lige har gjort.

(Kort bemærkning).

Flemming Oppfeldt (V):

Jeg vil blot spørge fru Margrete Auken, om det er sådan i dag med den lovgivning, vi har gennemført med virkning fra den 1. oktober 1997, at hvis en kvinde fortæller, at hun ikke lever i et ægteskabslignende forhold og ønsker hjælp til at få foretaget insemination, må en læge lovligt medvirke til den behandling. Det må kunne besvares heroppefra.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det var da et underligt spørgsmål, for det troede jeg da godt man vidste. Nej, det må han selvfølgelig ikke, men det er heller ikke det, vi snakker om. Og hvis en lesbisk kommer og siger, at hun er gravid og sådan og sådan, må han da heller ikke sige, at det er forbudt.

Det gør de lesbiske i stor udstrækning, og jeg ved, at mange er enige med mig og andre i SF, der kunne gå med til det, hvis donoranonymiteten blev ophævet. Der er mange, der er enige med os i, at det er det mest ansvarlige over for barnet, og det er det, jeg taler om her. Det er den retstilstand, vi bør have, hvis læger og sædbank, og hvad ved jeg, skal blandes ind i det, for vi skal sikre, at vi ikke diskriminerer barnet med hensyn til at kunne finde ud af, hvem der er dets far. Man kunne selvfølgelig sige, at det måske burde gælde for alle, der får en anonym sæddonor, og jeg synes, der er et problem her. Men når der trods alt er en social far, er problemet af et andet og betragtelig mindre omfang, end hvis der slet ikke er en mand.

(Kort bemærkning).

Flemming Oppfeldt (V):

Nu bliver spørgsmålet om donoranonymitet rejst, og det synes jeg er et andet spørgsmål, selv om det også er interessant.

Jeg vil også prøve at forstå lidt af denne debat, og jeg vil bede fru Margrete Auken om at forklare heroppe fra talerstolen, hvilken skillelinje man lægger ind, sådan at nogle har donoranonymitet, og nogle andre ikke har donoranonymitet. Hvad er det, der rent taktisk gør, at hvis der er donoranonymitet, kan vi skaffe flertal for det i Folketinget? Er det den slags ræsonnementer, der ligger bagved, eller hvad er det, der gør, at hvis der er tale om lesbiske, skal der ikke være donoranonymitet, men for andre skal der være det? Jeg kunne godt tænke mig at høre helt præcist, hvad der er baggrunden for det.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det er ikke for at skaffe flertal, for jeg stemmer imod forslaget, hvis vi ikke af hensyn til børnene får offentlighed i donorspørgsmålet. Det er der ingen tvivl om.

Jeg tænker altså på barnet i den forbindelse, og jeg synes, det er underligt, at man kun taler om, at et barn har ret til en far, når der er skilsmisse i farvandet. Det tyder på, at det er de voksne, man er optaget af, og ikke børnene, så det stemmer jeg imod.

Men hvis vi får ophævet donoranonymiteten, stemmer jeg for forslaget, for så kan man med rette spørge: Bør vi så ikke helt ophæve donoranonymiteten, som man har gjort i Sverige? Det har vi drøftet for lang tid siden i SF's folketingsgruppe, og dengang var der flertal for det synspunkt, jeg står for. Det har vi ikke mere, men dengang var der altså flertal for det, og vi sagde: Hvis der ikke er nogen social far, altså en eller anden mand, der vil påtage sig at være far for det barn, må et minimum være, at donoranonymiteten ophæves.

Så har vi haft en stor og vanskelig diskussion med Børnerådet og forskellige andre om, hvordan det generelt bør være ved sæddonationer. Jeg er ikke afklaret på det punkt som jeg er, hvis der er en social far, og jeg synes, det er noget, der virkelig rejser mange spørgsmål. Men for mig at se går der helt klart en skillelinje med hensyn til, om der er en mand eller ikke er en mand. Jeg synes altså, at et barn har ret til at blive til som følge af en fysisk forbindelse mellem en kvinde og en mand og ikke mellem en kvinde og en leverandør af en klat biologisk materiale, som sundhedsministeren så poetisk udtrykte sig tidligere.

Henriette Kjær (KF):

Efter at lovforslaget om kunstig befrugtning blev vedtaget, har der været en del debat i medierne om det rimelige i, at lesbiske og enlige ikke længere har ret til at blive behandlet via kunstig befrugtning.

I Det Konservative Folkeparti ønsker vi ikke at ændre på den lov, vi fik vedtaget i maj i fjor. Vi mener som udgangspunkt, at et barn har krav på en far og en mor, og vi ser ingen grund til, at staten direkte skal være med til at skabe et fædrelost samfund.

Folk må have den seksualitet, de har lyst til; men hvis man har valgt at leve som enlig – eller bare er enlig, fordi man ikke kan finde en mand

– har man da ikke krav på et barn. Der skal én af hvert køn til, for at der kan komme et barn ud af det, og det må man da respektere.

Jeg finder det ærlig talt koldt og kynisk, at der er nogle, der godt vil have et barn, men af egoistiske årsager ikke gider have en mand med i det. Jeg synes, det er unfair over for det barn, der bliver født. Det er en helt anden sag, når vi taler om enlige fædre eller mødre. Her har moderen måske smidt faderen ud, fordi han var dum og ikke bidrog med noget positivt, og så forstår jeg godt, man hellere vil leve alene med sit barn. Men så befinder vi os i en situation, hvor barnet trods alt har samkvem med sin far og får indtryk og impulser fra ham.

Jeg er ikke i tvivl om, at enlige er gode og kærlige forældre; selvfølgelig er de det, og lesbiske kan også være gode og kærlige forældre. Men når jeg ser, hvad forslagsstillerne skriver i bemærkningerne til lovforslaget, er jeg dybt rystet. De skriver nemlig, at der i forbindelse med vedtagelsen af forbudet blev argumenteret med, at det må antages at være barnets tarv at have både en far og en mor, og så skriver man videre, at der imidlertid ikke nogen steder er belæg for en sådan antagelse.

Jeg ved altså ikke, om jeg skal grine eller græde, for jeg synes, det er helt vanvittigt. Hvis det kan være helt ligegyldigt, hvilket køn vi repræsenterer, undrer det mig såre, at vi overhovedet har et Ligestillingsråd, der kæmper for, at mænd og kvinder skal være ligeligt repræsenteret i råd og udvalg, og hvad ved jeg, og hvis det kan være ét fedt for et barn, om der er en far eller en mor eller en mor og en anden kvinde, kan det vel også være ligegyldigt, om der kun sidder 10 mænd eller 10 mænd og 10 kvinder i et råd.

Børnehaver, der leder med lys og lygte efter mandlige pædagoger og pædagogmedhjælpere, har åbenbart efter forslagsstillerens opfattelse misforstået det hele. Når børnene ikke har behov for en far derhjemme eller for en mandlig person, de har et forhold til, har de vel heller ikke behov for et mandligt mod- og medspil i børnehaven – eller hvad? Det er da lysende klart, at børn har behov for både en far og en mor, og det er barnets tarv, vi skal varetage i denne sag.

De undersøgelser, der er lavet, og som viser, at børn i lesbiske forhold har det godt, er selvfølgelig rigtige nok, for de børn, der er blevet interviewet, har selvfølgelig svaret, at de har det godt og er glade for deres familie. Men det

betyder da ikke, at det ikke havde været rart med en far og det, en sådan kan bidrage med.

At lesbiske kvinder har en seksualitet, der gør, at de ikke har særlig lyst til en mand, betyder, at der ikke kommer nogen børn ud af det. Men det er sunde og raske kvinder, og de kan godt få børn, hvis de vil. De kan finde en mand, der vil være far til barnet, og så kan de i øvrigt leve, som de har lyst til, for det er der jo ingen, der ønsker at blande sig i, og det finder jeg sådan set helt o.k. Men det er afgørende for mig, at barnet har kontakt til sin far, og derfor synes jeg ud fra de samme argumenter, jeg havde med hensyn til de enlige kvinder, at det er helt absurd, at man som kvinde bare kan vælge manden fra, fordi det passer én bedst. Det er kønskamp af værste skuffe.

I bemærkningerne til lovforslaget står der meget dramatisk, at som loven er udformet i dag stiller den en stor gruppe kvinder i en meget usikker og potentielt livstruende situation, fordi de kan få overført hiv-smitte ved brug af ukontrolleret donorsæd. Jamen undskyld mig: Alle kvinder, der går ubeskyttede i seng med en mand, er dermed i en potentiel livstruende situation, hvis de altså ikke har bedt om en negativ hiv-test. I øvrigt tror jeg nok, jeg har mere fidus til de lesbiske kvinder, end forslagsstillerne tilsyneladende har, for hvis de kvinder vil lave deres egen private sædformidling, vil de nok kræve negative hiv-tests fra donorerne.

Forslagsstillerne kan altså ikke opnå støtte til dette forslag fra Det Konservative Folkeparti.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Det var mange store ord fra fru Henriette Kjær om ligestilling, og hvad ved jeg, og om det nu er rimeligt, at kvinder bare vælger en mand fra; men man kunne også dreje sagen og betragte den på en anden manér: Tror fru Henriette Kjær, at der som følge af den lovgivning, der blev vedtaget sidste år, bliver født færre børn af enlige eller lesbiske kvinder?

Personlig tror jeg det ikke, og det er heller ikke det, det handler om. Det handler om, hvorvidt vi skal forbyde læger at beskæftige sig med insemination og dermed være med til at give sundhedsmæssig sikkerhed. Der bliver hverken født flere eller færre børn, men der bliver måske en større sikkerhed for de børn, der kommer til verden, og der bliver mindre absurditet i, at fru Henriette Kjær og jeg og bageren og cykelsme-

den gerne må tilbyde behandling ved insemination, men at de eneste, der ikke må, er de fagligt uddannede læger. Det er absurd.

(Kort bemærkning).

Henriette Kjær (KF):

Nej, jeg tror ikke, der kommer færre børn, men der kommer færre børn uden en far, og det er jo det, der er helt afgørende. I dag er kvinderne tvunget til at få et barn med en mand, så barnet får en far. Det er helt afgørende for mig, og det er afgørende for Det Konservative Folkeparti, og vi har betragtet dette forslag ud fra barnets tarv og ikke ud fra, hvad kvinden har lyst til. Jeg tror, at kvinder stadig vil få børn, selv om de lever i et lesbisk parforhold eller er enlige, men der vil altid være en far til barnet.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Nu er jeg jo væsentlig ældre end fru Henriette Kjær, og jeg må indrømme, at jeg gennem mit lange liv har mødt ikke ét, men utallige eksempler på kvinder, der ville have et barn uden at have en ægtefælle.

Det lader sig glimrende gøre, også uden at barnet nogen sinde får at vide eller får mulighed for at vide, hvem der egentlig var faderen. Så det er – nej, man må vist ikke sige vrøvl her fra talerstolen, så det skal jeg lade være med, hr. formand – men det hænger altså ikke sammen. Det eneste, det handler om, er regulær sund fornuft: Skal vi forbyde læger at beskæftige sig med insemination, eller skal vi ikke?

(Kort bemærkning).

Flemming Oppfeldt (V):

Jeg må sige til fru Henriette Kjær, at den tilstand, vi har i dag, giver også mulighed for, at der i privat regi er donorklinikker, hvor der er fuld anonymitet. Det er ikke noget problem i dag, problemet er bare, hvem der skal føre tilsyn og sørge for, at kvaliteten er i orden, og her er vi nogle få – eller måske lidt flere – der bare beder om, at man også må bruge lægerne i det arbejde. Det er egentlig bare det, vort forslag stille og roligt går ud på.

Men når fru Henriette Kjær er inde på disse mange etiske overvejelser om vort forslag, vil jeg benytte lejligheden til at stille et andet spørgsmål: Hvem er bedst til at træffe disse afgørelser, når der er overvejelser i familien? Er det staten, der grundlæggende skal afgøre det, træffe den afgørelse, eller er det individet, der

skal træffe den afgørelse? Er det familien, der skal træffe den afgørelse, eller er det staten, der skal træffe den afgørelse?

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det er jo en spændende vinkel, og jeg vil godt spørge fru Henriette Kjær ud fra den anden vinkel. Hvad nu, hvis vi spørger: Skal staten fratage kvinden, familien, det ansvar, at man eventuelt vil hemmeligholde, hvem der er faderen? Vi har set masser af eksempler på gennem historien, at hun ikke vil fortælle det, hvad enten hun er lesbisk eller enlig, eller hvad hun nu er; hun vil ikke fortælle, hvem der er faderen. Men så ved barnet jo, hvem det skal bebrejdes, hvis der er noget at bebrejdes, for børn er faktisk optaget af at finde ud af, hvor de stammer fra. Det ved vi fra adoptivbørn, det ved vi andre steder fra, og så skal moderen ikke kunne komme og sige, at det er noget, staten har påtaget sig ansvaret for, og sådan er det bare, og det kan hun ikke gøre noget ved.

Det er derfor, jeg mener, at det ændringsforslag, vi vil stille fra halvdelen af SF's gruppes side, burde være det, der kunne samle os, så vi sagde: Kan vi på denne måde få signaleret til de lesbiske, at vi ingen interesse har i at diskriminere dem, men vil sikre, at barnet får det minimum af rettigheder, at hvis moderen ikke vil fortælle, hvem der er faderen, er det minsandten hendes eget ansvar, og så skal det ikke være sådan, at vi kommer og siger, at det er o.k., om der er en far eller ej. Det er ikke diskriminerende at fastholde, at to kvinder ikke kan få børn med hinanden.

(Kort bemærkning).

Henriette Kjær (KF):

Jeg synes altså ikke, sagen bliver bedre af, at man kan opremse, at en masse kvinder gennem tiderne har fået børn med en ukendt far. Det gør da ikke sagen bedre. Det er et faktum, men det er da ikke nogen lykkelig situation, så jeg synes ikke, det er noget godt argument, fru Dorte Bennedsen kom med.

Til hr. Flemming Oppfeldt vil jeg sige, at jeg tror ikke, der endnu er etableret klinikker, hvor man kan blive insemineret. Man taler i lesbiske kredse om, at man kunne etablere noget sådant, men efter hvad jeg kender til det, fungerer de ikke i praksis lige nu. Det er da rigtigt, at de vil fungere uden opsyn, men vi andre går også i seng med mænd uden opsyn, og det er vores

eget ansvar. Jeg mener som borgerlig, at her kender man sit ansvar og sørger for, at man ikke får sygdomme, og som jeg også har sagt, tror jeg egentlig, at hvis der bliver etableret nogle sådanne klinikker, er de lesbiske nok så ansvarlige, at de selvfølgelig sørger for at sikre sig, som man nu skal.

Så spørger hr. Flemming Oppfeldt, om det er staten eller individet, der skal træffe afgørelse om, hvorvidt ens barn skal have en far eller ej. Her har vi måske forskellen på Venstre og Det Konservative Folkeparti, og den vil måske også fremgå af denne debat. Det Konservative Folkeparti vedkender sig jo, at staten godt må blande sig i nogle ting, men det gør man ikke altid som liberal, og her er der altså et område, hvor jeg mener, at i og med at staten skal sætte retningslinjer og et vist ansvar for de børn, der lever i vort samfund, må der også godt være nogle bestemmelser, som netop prøver at modvirke, at vi får et faderløst samfund. Som udgangspunkt vil vi nemlig godt have, at børnene har både en far og en mor.

Til fru Margrete Auken vil jeg sige, at jeg synes, det er meget interessant med hensyn til donoranonymitet eller ej, for hvis vi får ophævet den, kan barnet søge tilbage til sin far og finde sine rødder, og de kan eventuelt etablere en kontakt. Derfor vil vi gerne hænge på i den diskussion, hvis der bliver stillet et ændringsforslag. Det er selvfølgelig noget, der skal tages op i gruppen, men jeg har hørt tilkendegivelser om, at det er helt afgørende, om man kan opspore sin far eller ej.

Vibeke Peschardt (RV):

I Det Radikale Venstre støtter vi det fremsatte forslag, og det fremgår af, at vi er medforslagsstillere til forslaget, der har delt Folketingets partier på kryds og tværs.

Jeg har den radikale gruppes opbakning til her i dag at sige, at gruppen som helhed støtter forslaget om at ophæve lovens § 3. Begrundelsen er først og fremmest, at vi ikke vil være med til, at enlige uanset deres seksuelle observans bliver diskrimineret i sundhedssystemet, det være sig det offentlige eller det private, og vi mener stjerneklart, at denne lovbestemmelse er diskrimination. Vi har her i Danmark givet mulighed for, at homoseksuelle par kan indgå registreret partnerskab, og på overfladen er vi så frisdede; men der skal tilsyneladende ikke mange ridser i lakken, før fordommene dukker op iklædt en begrundelse om far, mor og børn-

familien, altså at der skal være en mand og en kvinde, en mor og en far.

Der er intet som helst belæg for at sige, at enlige eller lesbiske for den sags skyld ikke er ordentlige forældre, der er ingen begrundelse for det. Der findes jo rigtig mange enlige forældre i dag, hvor parforhold opløses, og hvor børnene ikke så sjældent mister forbindelsen til den forælder, der er fraværende.

Hertil kommer de argumenter, der fremgår af lovforslagets bemærkninger, altså at loven fremmer de såkaldte køkkenbordsinseminationer, dvs. insemination uden for det etablerede sundhedssystem med de risici, det indebærer. Vil et flertal i Folketinget virkelig være bekendt at henvise en meget lille del af landets borgere – det er jo ikke ret mange, vi taler om – til at få foretaget insemination under mærkelige forhold? Der var nogle, der nævnte bagere, slagtere og dyrlæger. Bestemmelsen i § 3 er virkelig en pinlig bestemmelse, og vi mener, den bør ophæves hurtigst muligt. Men hvis den ikke bliver det nu, håber vi, det vil ske, når lovforslaget om 1½ år skal tages op igen, for så vil vi i hvert fald foreslå det.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det ville altså være dejligt, hvis fru Vibeke Peschardt hørte efter. Alt dette med at beskyldte så mange af os for diskrimination er groft. Vi har på stribe været heroppe og sige, at vi ikke har indvendinger mod hverken den lesbiske livsform eller for mit eget vedkommende heller ikke mod lesbiske som forældre. Det har jeg i hvert fald ikke, og det er for så vidt også det, jeg har hørt fra flere andre.

Men det, der er meget afgørende i denne sammenhæng, er, at det ikke kommer til at flyde frit. Vi har med lidt forskellig vægtlægning snakket om barnets ret til på en eller anden måde at kende en mand og om de metoder, de lesbiske bruger i dag, hvor jeg stadig synes, det er grove løjer at påstå, at det er uforsvarligt, og at det er køkkenbordsmetoder, samtidig med at man nævner både bager og slagter. Jeg kender en docent, som har lagt sæd til adskillige børn, jeg kender godt, under meget, meget, meget betænkelige vilkår, og det er da utroligt, man skal bruge sådan nogle udtryk, så der bliver givet indtryk af, at der er noget galt i det, de lesbiske gør. Det er der ikke, og mange af dem opfører sig utrolig ansvarligt, lige så ansvarligt – ja, måske endda mere – end de fleste af os har

gjort. Vi skal bare sikre, at barnet kan have en far.

(Kort bemærkning).

Hans Peter Baadsgaard (S):

Fru Vibeke Peschardt sagde, at der ikke var noget belæg for at antage, at et barn har bedst af at have en far og en mor, det kunne sådan set være ligegyldigt. Det er også sagt tidligere, og derfor vil jeg gerne spørge fru Vibeke Peschardt: Gælder det generelt? I andre sammenhænge, f.eks. hvad angår samkvemsret, er vi jo meget optaget af, at barnet har samkvem med både far og mor. Vi taler om delt forældremyndighed, fordi barnet skal have kontakt til både en far og en mor; vi er optaget af, at i børneinstitutioner og skoler skal der være lige repræsentation af begge køn, for at børnene også her har kontakt til begge køn, og vi er også meget optaget af, at der er almindelig voksenkontakt. Mange siger i debatten, at børn har for lidt voksenkontakt, og er det så ikke helt oplagt, at hvis der er to, er der mere tid til voksenkontakt, end hvis der kun er én?

(Kort bemærkning).

Vibeke Peschardt (RV):

Først til fru Margrete Auken: Jeg mener altså, og Det Radikale Venstre mener, at det er diskrimination at have den bestemmelse stående i loven. Det er diskrimination i forhold til sundhedssystemet, for den bestemmelse betyder, at en lille gruppe mennesker ikke kan få en bestemt behandling, mens alle andre kan. Begrundelsen er – og det er så svar til hr. Hans Peter Baadsgaard – at det ikke er en mand og en kvinde, men enten en enlig kvinde eller to enlige kvinder, der gerne vil have den behandling.

Med hensyn til det at have både en far og en mor er det selvfølgelig det helt ønskelige, selv om jeg i og for sig godt mener, at to kvinder kan være udmærkede far og mor-substitutter. Det giver i hvert fald også den dobbelte voksenkontakt, kan man sige, så vi stemmer fortsat for at ophæve § 3.

Når det gælder hele diskussionen om en far og en mor, er der jo mange enlige i vores samfund, og selv om man gør alt muligt fra lovgivningsmagtens side med delt forældremyndighed og alt muligt, for at der skal være kontakt, viser virkeligheden jo noget andet. Jeg besøgte en skoleklasse for ikke så lang tid siden, og her havde godt og vel halvdelen af børnene en far

og en mor, som levede adskilt. Det er jo almindelig praksis i vores samfund, at folk går fra hinanden, og det er også almindeligt, at den ene forælder er meget fraværende.

(Kort bemærkning).

Hans Peter Baadsgaard (S):

Fru Vibeke Peschardt siger, at det er selvfølgelig det ideelle, men det kan vi ikke gøre noget ved, og så må vi lade tingene gå deres gang, og man vil end ikke fra radikal side være med til at lade den lovgivende myndighed sige, hvad man ønsker at fremme. Det Radikale Venstres ordfører siger altså, at når folk ikke vil overholde loven, må vi jo bøje os for det, og dermed vil man end ikke være med til at sende det signal herfra, at et flertal i Folketinget mener, at det er det ideelle, og at det er det, vi skal søge at fremme.

Men da vi skal lave regler som lovgivende myndighed, må vi selvfølgelig også efter min opfattelse have lov til at markere: Hvad er det, vi skal prioritere? Det er en moralsk og etisk diskussion, men har Folketinget ikke både ret og pligt til en gang imellem at trække en linje mellem det, der er ligegyldigt, og det, der er afgørende her i dette samfund?

(Kort bemærkning).

Vibeke Peschardt (RV):

Jo, det har Folketinget naturligvis lov til at gøre, og det har det jo også gjort. Jeg synes bare, det er de forkerte signaler, der bliver sendt.

Tom Behnke (FP):

Jeg skal indledningsvis understrege, at jeg taler på egne vegne. Fremskridtspartiets folketingsgruppe er fritstillet i dette spørgsmål, da det er et spørgsmål af meget høj etisk karakter. Hvordan gruppens medlemmer vil stille sig til forslaget, vil vise sig ved tredjebehandlingen, når der skal stemmes endeligt om forslaget, men jeg kan røbe, at der er såvel medlemmer, som er imod forslaget, som medlemmer, der er for forslaget.

I det oprindelige forslag fra ministeren var denne bestemmelse ikke med, men fordi der kom en stribe af ændringsforslag ved såvel andenbehandlingen som tredjebehandlingen, nåede man frem til en § 3, som indeholdt dette forbud. Under alle afstemningerne – og der var ganske mange, både ved anden- og tredjebehandlingen – er jeg ret overbevist om, at mange folketingsmedlemmer mistede fodfæstet under-

vejs. Da man efter andenbehandlingen så, hvad alle ændringsforslagene havde resulteret i, var det jo nødvendigt at tage forslaget tilbage til udvalget og endnu en gang fremsætte en stribe ændringsforslag, og en række af ændringsforslagene var rene konsekvenser af, at man lige pludselig stod med et helt andet forslag.

Med andre ord: Jeg er overbevist om, at resultatet blev ministerens forslag fra sidste folketingsssamling. Jeg er ikke sikker på, at det i alle detaljer har hele Folketingets opbakning, og derfor var jeg indstillet på at være medforlagsstiller til dette forslag til en lille, men betydningsfuld ændring af loven.

Det, der virker absurd og er blevet sagt adskillige gange af andre ordførere, er jo, at som lovgivningen er skruet sammen i dag, må alle foretage insemination undtagen de, der egentlig er uddannet til det, nemlig lægerne. Det er en noget absurd situation at komme i, at det er ulovligt for de mennesker, der har forstand på at gøre det, men for de mennesker, der ikke har forstand på det, er det fuldt lovligt at gøre det.

Det, der også for mig at se virker lidt besynderligt, er, at ifølge den gældende lovgivning må enlige gerne adoptere; men de må altså ikke få en kunstig befrugtning foretaget under kontrol og med den sikkerhed, der ligger i, at en læge foretager den kunstige befrugtning.

Som udgangspunkt er jeg tilhænger af, at vi har muligheden for kunstig befrugtning. Jeg er glad for, at vi har den orden, og derfor skal vi også gå skridtet videre efter min klare overbevisning. Min klare overbevisning er, at kunstig befrugtning er i orden, og jeg vil derfor ikke blande mig i, hvordan de forskellige familiemønstre ser ud i Danmark, og jeg vil heller ikke modsætte mig kunstig befrugtning af enlige kvinder.

Det, man så kan diskutere, og som også flere ordførere har været inde på, er: Jamen hvad med børnene? Hvad er det for en barndom, børnene får? Hvad er det for en opvækst, børnene får? Der er ingen tvivl om, at også jeg helst ser, og at det ideelle må være, at barnet har såvel en mor som en far, men forslaget her betyder jo ikke, at flere vil vælge at være enlige. Forslaget betyder ikke, at flere vil vælge at være lesbiske. Det er jo en situation, de er i under alle omstændigheder, og derfor er det forkert at sige, at dette forslag vil betyde, at færre vil blive fædre. Det er jo ikke tilfældet. Tilfældet er – i hvert fald for langt hovedpartens vedkommen-

de – at der ellers aldrig nogen sinde ville komme nogen børn i de pågældende familier. Derfor er det for mig at se et andet sted, man skal lægge vægten, og det, der for mig er helt afgørende, er, at det barn, der bliver født, er et ønskebarn, et barn, som moderen meget brændende ønsker sig. Og det, at det er et ønskebarn, er alt andet lige den absolut bedste forudsætning for en god og sund barndom og opvækst.

Til sidst vil jeg også nævne den ideologiske vinkel på dette her. Jeg har i hele mit politiske liv baseret min politik på den personlige frihed – personlig frihed under ansvar naturligvis – og hvis en kvinde ønsker at blive kunstigt befrugtet, så er det efter min opfattelse kvindens egen beslutning. Det er ikke noget, staten skal blande sig i. Staten skal ikke gå ind og være moralens vogter på dette punkt, alene af den grund at det ikke kan kontrolleres. Den nuværende lov medvirker kun til usikkerhed og risici, hvilket tydeligt viser, hvad der sker, når politikere prøver på at bestemme over etik og moral.

Derfor håber jeg på, at forslaget kan finde flertal i Folketinget. Som udgangspunkt er det rart at høre, at i hvert fald regeringen støtter forslaget.

(Kort bemærkning).

Hans Peter Baadsgaard (S):

Jeg mener for det første ikke, det er korrekt, når det bliver sagt, at læger ikke må medvirke ved kunstig befrugtning. Det må de godt, hvis de gør det under de betingelser, loven har fastsat. Loven har fastsat en stribe af betingelser, for at den kan virke efter hensigten. Nogle af dem er moralsk betingede.

Hr. Tom Behnke sagde, at han ikke ville være med til at være en sådan moralens vogter, og at det skulle staten ikke blande sig i. Vil det sige, at de andre regler, som også er grundet i moralske hensyn, skal fjernes efter hr. Tom Behnkes opfattelse, de andre regler, vi har sat for, hvornår der må gives kunstig befrugtning? Loven er fuld af regler, der begrænser kvindens såkaldte frihed. Skal de også fjernes efter hr. Tom Behnkes mening?

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Nu vil det være meget omfattende, hvis vi under behandlingen af lovforslag nr. L 61 skal gennemgå samtlige paragraffer i den lov, som foreligger, og det vil jeg derfor undlade at gøre,

men jeg kan da bekræfte, at der i hvert fald er nogle af de paragraffer, der er i den eksisterende lov, om forbud og restriktioner og begrænsninger, som jeg gerne havde set var blevet fjernet ved denne lejlighed. Men det, man har kunnet finde sammen om, er L 61, og det er det skridt i den rigtige retning, som vi helhjertet eller i hvert fald jeg selv helhjertet støtter.

Bruno Jerup (EL):

Der skal ikke være nogen tvivl om, at Enhedslisten støtter det foreliggende lovforslag. Vi er også medforslagsstillere, og jeg taler på den samlede gruppes vegne. Vi forsøgte i foråret at ændre den indstilling, der lå, men det var tydeligt, at den debat, der kørte i Folketinget på det tidspunkt, ikke gjorde det muligt at få det igenem, og der var åbenbart et flertal, der på det tidspunkt ønskede at presse den urimelighed igennem. Derfor kan vi også kun håbe på, at det nu lykkes at finde et flertal, som vil gå en lidt anden vej.

Hvilke særlige argumenter skulle der være for, at enlige ikke skulle have mulighed for at få børn? Det sker allerede i stor udstrækning i dag, og det vil selvfølgelig, som også andre har været inde på, ske fremover, uanset om dette lovforslag vedtages eller ej.

Som man kan se, ligger der i dette lovforslag, at enlige ligesom par, der ikke kan blive gravide ved naturmetoden eller af fysiske eller personlige grunde, vil få en mulighed for at komme i behandling. Hvilken seksuel orientering den pågældende kvinde har, vil det under alle omstændigheder være umuligt for en læge at afklare, og det er næppe noget, der kan have betydning for et eventuelt barns tarv.

Faktisk lever en del lesbiske kvinder og homoseksuelle mænd i heteroseksuelle forhold, bl.a. fordi det giver dem mulighed for at få børn, men det kan næppe være hensigtsmæssigt fra samfundets side at have den indstilling, at disse borgere skal underlægge sig en tvangsheteroseksual adfærd alene af hensyn til en sådan samfundsmæssig dobbeltmoral.

Derudover er der en række sundhedspolitiske argumenter for, at enlige og lesbiske skal have adgang til kunstig befrugtning, og dem har der allerede været nævnt en del af.

Den nuværende lovgivning forhindrer ikke kunstig befrugtning, heller ikke af lesbiske og enlige. Den fordrer blot en øget kriminalisering og et øget kvaksalveri, idet uautoriserede personer må forventes at tage over, når der bliver

lukket for adgangen til det officielle lægesystem.

Man kan forestille sig, at en række sundhedspersoner af moralske grunde vil gennemføre denne behandling alligevel i strid med loven, hvilket blot betyder en kriminalisering af dele af sundhedspersonalet. Man kan også forestille sig, at det betyder en øget trafik af folk, som tager til udlandet for at få behandling, akkurat ligesom vi så det i sin tid med den illegale abort. Endelig vil jeg også gå ud fra, at Landsforeningen af Bøsser og Lesbiske vil organisere proformaægteskaber, hvor par af lesbiske og par af bøsser sikrer sig overholdelse af lovens formelle rammer, sådan at det almene hykleri kan stå lysende klart for enhver.

Derfor må man sige, at det, som lovgivningen i den nuværende udformning gør, alene er at opfordre til et generelt hykleri, men at den ikke fører til hverken færre eller flere børn, der fødes uden fædre, som det er blevet nævnt fra adskillige ordføreres side.

Det, man kan gøre med denne her lovgivning, er at prøve at få en fornuftig ligestilling på dette område, og samtidig kan man sikre sig nogle sundhedsmæssige forhold, som er mere acceptable end det, den nugældende lov lægger op til. Det, vi kan gøre nu, er at prøve at få rettet op på det ved at tage det udgangspunkt, at vi skal have en accept af, at fremtidens familier – hvad enten de består af par, enlige, to kvinder, to mænd – er mere forskelligartede, end man måske har kendt til i tidligere generationer, at det er den vej, det bevæger sig, og at spørgsmålet om, hvorvidt barnet får omgang med begge køn, ikke er et spørgsmål, der alene handler om, hvordan den konkrete familie er struktureret, men i højere grad handler om, hvordan vi organiserer os samfundsmæssigt på institutioner, i skoler og på anden måde.

Det afhænger også af, at f.eks. et lesbisk par har en bevidsthed om nødvendigheden af omgang med det modsatte køn for barnets vedkommende, sådan at de har nogle kontakter. Og min erfaring og det, vi indtil nu har kunnet læse om de ting, viser, at lesbiske par i høj grad er opmærksom på den problemstilling, der drejer sig om, at barnet skal have kontakt med begge køn. Derfor er det i virkeligheden et forsøg på en, kan man sige, mistænkeliggørelse af lesbiske pars ansvarlighed over for barnet, når man forsøger på den måde at gå ind og lave en forhindring eller en stopklods for deres muligheder for at få børn.

Vibeke Kiil (CD):

CD's sundhedsordfører kan desværre ikke være til stede ved behandlingen af dette lovforslag, og jeg skal derfor fremføre følgende:

For blot et halvt års tid siden afsluttede Folketinget det, ja, jeg tør næsten kalde det maratonforløb, der var gået forud for vedtagelsen af loven om kunstig befrugtning. Alle grupper havde dengang valgt at stille deres medlemmer frit, og CD vælger at gøre det samme også i dag, hvor sagen alene vedrører lovens § 3. Skal denne paragraf opretholdes, eller skal den ikke? Jeg mener klart, at den skal opretholdes, og det samme har mine gruppefæller givet udtryk for.

Ved førstebehandlingen den 23. februar 1996 af lovforslag nr. L 200, det første forslag om lovregulering af området, udtalte CD's ordfører følgende:

»I denne sag vil vi gerne sikre den bedst mulige hjælp til dem, der har brug for det. Men samtidig skal grænserne sættes et sted. Det betyder uvægerlig, at der bagefter er nogle, der vil mene, at de berøves en chance, der ellers ville være teknisk mulig. Det er det politiske ansvar, vi må påtage os.«

Det er præcis sådan, det forholder sig med den § 3, som en række repræsentanter for forskellige partier nu forsøger at få ophævet. Kunstig befrugtning af enhver kvinde er i princippet teknisk mulig, og de, der ikke efter loven kan få denne ydelse hos en læge, selv om de selv føler, at de har brug for den, vil kunne føle sig uretfærdigt behandlet. Men alle i Folketinget, der vil fastholde den gældende § 3, påtager sig det politiske ansvar, ikke af ondskab over for enlige eller lesbiske, men fordi etiske grunde holder dem tilbage.

Jeg vil ikke begynde en repetition af alle de argumenter, der allerede er fremført både forrige år, sidste år og her i dag, bortset fra et enkelt. Hvis man tillader lesbiske kunstig befrugtning ifølge dansk lov, vil det få konsekvenser for muligheden for at adoptere børn fra andre lande. Mange donorlande vil i så fald være tilbageholdende til skade for ægtepar eller par i ægteskabslignende forhold. Den chance skal disse efter min mening ikke berøves.

Jeg vil på egne vegne afvise lovforslaget, og som landet ligger, er mine gruppefæller som sagt enige med mig.

Pia Kjærsgaard (DF):

Man kommer nok ikke uden om, at et forslag af denne karakter netop skiller vandene meget

personligt i Folketinget, og det er selvfølgelig også derfor, at samtlige partier har valgt at stille deres folketingsmedlemmer frit. Det gør vi selvfølgelig også i Dansk Folkeparti, men vi stemmer ens vedrørende dette forslag, og det vil sige, at en samlet folketingsgruppe vil stemme imod.

Vi har de synspunkter, som er blevet fremført i denne debat, at som udgangspunkt skal et barn have både en far og en mor, og at alt ikke skal være frit og dermed samtidig også begynde at blive lidt ligegyldigt. Det er da klart, at der kan være et meget stort behov hos mange kvinder for at få et barn. Men dette går lidt videre: at det er børnenes tarv, man skal tænke på, og det er det, vi har valgt at gøre fra Dansk Folkepartis side.

Vi synes også, at man kunne have dæmpet bemærkningerne til forslaget noget ned, specielt hvor der står, at der blev argumenteret med, da forslaget var til debat lige før sommerferien, »... at det må antages at være barnets tarv at have både en far og en mor. Der er imidlertid ikke nogen steder belæg for en sådan antagelse.«

Jeg vil nu meget fastholde, at selvfølgelig er der belæg for det, og jeg synes, det ville klæde Folketinget at være enig i, at det er det bedste, hvis et barn har både en far og en mor. At det ikke altid kan lade sig gøre, sådan som forholdene er, ved enhver, men direkte at gå ud og sige, at det nærmest er ligegyldigt – og det er det, man gør i bemærkningerne til forslaget – fremmer bestemt ikke forståelsen for forslaget.

Der er en afvisning af forslaget fra Dansk Folkepartis side.

Hans Peter Baadsgaard (S):

Diskrimination, og at Folketinget måske har sovet eller ikke fundet sine ben, og hvad ved jeg, er blevet brugt som argumenter for dette her. For mig og min stillingtagen – og jeg tror, det gælder alle, der tog stilling til det, i øvrigt efter en afstemning både under anden og tredje behandling – er det barnets tarv, der skal sættes øverst.

For mig er der ingen tvivl om, at et barns tarv er, at det både har en far og en mor, to voksne personer, der vil give barnet kærlighed og omsorg og tage ansvaret for det. Det troede jeg også vi var enige om her i Folketinget.

I alle andre sammenhænge, som jeg har været inde på i min korte bemærkning, taler vi jo netop om, at et barn har nære relationer til

både en mor og en far. Personlighed og værdinormer er noget man affotograferer, var jeg lige ved at sige, fra både en mor og en far; en moderskikkelse og en faderskikkelse, hvis vi skal tale psykologi.

Disse synspunkter lægges også til grund i de andre sager, nemlig om samkvemsret, som jeg nævnedes før, og forældremyndighed. Derfor er det jo mærkeligt, når man dér gør et stort stykke arbejde og argumenterer rigtigt og godt for, at vi må sikre, at et barn har samkvem med både sin mor og sin far, at det så lige pludselig her ingen betydning har.

Det lyder mærkeligt, og derfor mener jeg også, det er fastslået, at det mener man egentlig, men det kan jo ikke passe sammen med det hensyn, man vil tage til de enlige og lesbiske. Det er så et valg, når nogle siger, at de vil tage hensyn til deres egen situation frem for til barnets situation. Det er et valg, man foretager, og det er så det, Folketinget en gang mere skal tage stilling til.

Jeg mener, det er afgørende, hvad vi siger i denne sag, og hvilket signal Folketinget sender. Vi kan selvfølgelig spørge, hvor vidt det kan reguleres. Bliver der færre eller flere børn af enlige? Men jeg tror, det er afgørende, at Folketinget sender det signal, at vi i lovgivningen vil tilstræbe at lave reglerne sådan, at et barn så vidt muligt har en far og en mor eller i hvert fald har adgang til samkvem med en far og en mor.

Man kunne spørge, hvorfor lovforslaget bliver fremsat, for der er jo ikke sket så meget nyt siden sidst. Ja, der er sket det, at Justitsministeriets Børnelovsudvalg har afgivet en delbetænkning i november 1997, hvorfra jeg gerne vil have lov at citere: »Det er udvalgets opfattelse, at ethvert barn har ret til at have to forældre, en mor og en far, og at vore regler bør søges indrettet således, at et barn så vidt muligt får to retlige forældre.«

Børnelovsudvalget går altså direkte imod det lovforslag, der er til behandling her i dag. Udvalget er sammensat af jurister fra Justitsministeriet, Sundhedsministeriet, Socialministeriet og en række øvrige organer med juridisk og anden sagkyndig bistand. Dets konklusion er klar, og den tilsiger da i hvert fald ikke, at Folketinget skulle prøve det, vi var enige om i maj sidste år, en gang mere.

Spørgsmålet, om vi overtræder internationale bestemmelser, er Børnelovsudvalgets betænkning også inde på. Jeg vil gerne have lov at cite-

re følgende: »... at Danmark gennem sin tiltrædelse af forskellige konventioner utvivlsomt har påtaget sig internationalt bestemte forpligtelser til at arbejde for, at børn så vidt muligt skal kende begge forældre, og til at forældrene i videst muligt omfang skal have fælles ansvar for barnets opdragelse og udvikling.«

Det er da klar tale. Det er altså Børnelovsudvalgets ord. Jeg synes ikke, det er urimeligt, hvis Folketinget også tager det med i overvejelserne.

Jeg er da helt bevidst om – og det tror jeg også Folketingets flertal var, som jeg sagde før – at med det her træffer vi et valg mellem, om det er lesbisk og enliges behov, eventuelt krav, der skal tilgodeses, eller det er børnenes behov, der skal tilgodeses. Jeg vælger at tilgode børnenes behov ved at afvise det foreliggende lovforslag, og jeg synes ikke, det er rimeligt, at vi skal fravige disse principper om adgang til en far og en mor, selv om et meget lille antal enlige kvinder ønsker at omgå lovens intentioner og søge kunstig befrugtning uden lægelig medvirken. Det er ikke nogen begrundelse for, at vi ikke i lovgivningen kan fastsætte regler for, hvordan vi vil have det i det offentlige, og for øvrigt har vi jo også under andenbehandlingen af det oprindelige lovforslag taget stilling til, at det kun var lægeligt.

Jeg var medforslagsstiller til et ændringsforslag, der tog »lægeligt« ud, og det vil betyde, at de regler her i loven, som gælder nu, alle sammen skulle overholdes af alle, der vil beskæftige sig med kunstig befrugtning. Det ville Folketinget ikke vedtage, og derfor har vi forskellen mellem ikkelægers og lægers adgang til det her.

Jeg vil anbefale, at vi med disse begrundelser afviser det foreliggende lovforslag.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg er enig i det meste af det, hr. Hans Peter Baadsgaard har sagt, og jeg synes, det var fint også at henvise til Børnelovsudvalgets meget præcise formuleringer, men jeg vil godt spørge om en enkelt ting, for nu bliver jeg alligevel lidt bekymret.

Noget af det, jeg synes der har været slemt i debatten i dag, har været en infamering af de lesbiske, der faktisk har fået børn, som nu pludselig er blevet sat i et lyssky skær, og man har oven i købet næsten kaldt bøsse miljøerne for »betændte miljøer«, altså hvor der er alt muligt ude, det er meget farligt at bruge dem osv.

Jeg vil godt bede hr. Hans Peter Baadsgaard heroppefra bekræfte, at vi ikke kunne drømme om at gribe ind over for dem eller på nogen måde sige, at det, de lesbiske gør, er ulovligt. Metoderne er ikke særlig udviklede; det dér med at være uddannet til inseminator er de fleste mænd jo et eller andet sted, hvis det skal være, og de metoder, de faktisk bruger, kræver ikke den store uddannelse. Man behøver ikke gå i seng med hinanden. Det er altså ikke noget med at lukke øjnene og tænke på good old England; man kan faktisk godt lave det meget simpelt, og det kræver ikke nogen uddannelse.

Af hensyn til de mange lesbiske, jeg i hvert fald kender, og som jeg synes har været meget ansvarlige i deres omgang med barnets tarv og har sikret sig, at der er en far, som barnet har kontakt med, vil jeg sikre, at vi ikke her og heller ikke fra anden side gør det, de har gjort, til noget, der er betænkeligt, netop fordi jeg synes de har opført sig umådelig ansvarligt.

(Kort bemærkning).

Hans Peter Baadsgaard (S):

Jeg var glad for det spørgsmål, der blev stillet af fru Margrethe Auken, for jeg har overhovedet ikke i min afvisning af lovforslaget på nogen måde til hensigt – og mener heller ikke jeg gjorde det – at tage afstand fra nogens seksuelle normer.

Der ligger hverken en fordømmelse af eller en afstandtagen fra dem. Det må folk efter min opfattelse selv om, og som loven er udformet nu, er det, der sker uden for lægekredse, heller ikke ulovligt. Men hvis jeg vælger barnets tarv som øverste prioritet – og der er intet valg mellem de to muligheder, jeg har i hvert tilfælde ikke set noget kompromisforslag – er konsekvensen selvfølgelig, at jeg må sige, at enlige må afstå fra deres ret til eller behov for at have børn, hvordan man nu vil udtrykke det.

Men der ligger ikke nogen moralsk fordømmelse af enliges eller lesbisk valg af livsform.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg hørte heller ikke i hr. Hans Peter Baadsgaards udlægning, at der var en afstandtagen fra de lesbiske som lesbiske.

En hel del lesbiske får faktisk børn med metoder, som er fuldt forsvarlige, hvor de ser sig godt for, er omhyggelige med, hvem de beder være far til deres barn, og hvor de siden hen med omhu inddrager faderen i det.

Jeg kender som sagt adskillige, der har gjort det, og de livsmønstre, jeg ser dér, er ikke ideelle, men det er der så meget andet, der ikke er, som vi ikke af den grund synes, der er noget galt med.

Jeg synes, vi skal fastholde, at vi kan have mellem menneskelige meninger om dem, men jeg vil sådan set være meget ked af, at det kommer til at fremstå heroppefra, som om de har opført sig forkert, når de netop har gjort sig umage for at opføre sig godt, altså ud fra vores overordnede norm om også at have en far. Jeg synes egentlig, det er meget godt, når der er en far, og det er der jo tit, eller det er der sådan set altid, og hvis der ikke er det, er det moderens ansvar, at hun har skjult for barnet, hvem der er faderen, ikke at der er en far, for det kan man ikke skjule.

Mange af de lesbiske ønsker i hvert tilfælde at inddrage faderen, og jeg ved også, at det er en trend blandt dem.

(Kort bemærkning).

Hans Peter Baadsgaard (S):

Jeg synes da bestemt, at det, fru Margrethe Auken er fremme med her, er værd at drøfte. Det, der er afgørende for mig, er, at det barn, der bliver sat i verden, som jeg bliver bedt om som lovgiver at være med til at give nogle regler for, får en far og en mor; i nogle tilfælde er det så en social far.

Vi har vedtaget, at der er anonymitet for donorer, så som reglerne er i dag, er det ikke muligt at få fat i det genetiske ophav på fædrenes side.

Men lad os se på det. Det, der altså er afgørende, er, at der er en mand og en kvinde, der vil tage det fulde ansvar for det barn, de i fællesskab sætter i verden. Det er lægerne i det offentlige sundhedssystem forpligtet til at undersøge.

Hvis andre vil efterleve det, lever de jo op til normerne, så er der ikke så stort et problem i det, og så kunne de jo gå hen og få en læge til at hjælpe sig, var jeg lige ved at sige.

Anna-Marie Hansen (S):

Det virker højst besynderligt, at nogle folketingsmedlemmer nu har fremsat et lovforslag om ophævelse af § 3 i den lov om kunstig befrugtning, der blev vedtaget sidst i maj 1997, altså mindre end 8 måneder efter, at et flertal her i Folketinget vedtog, at barnet i forbindelse

med kunstig befrugtning sikres retten til en mor og far ved livets start.

Forslagsstillerne argumenterer med, at lovens krav om, at parforholdet består mellem en mand og en kvinde, skulle have medført diskriminering over for en gruppe mennesker. Ligeledes argumenterer forslagsstillerne med, at børn trives fortrinligt i familier, hvor forældrene er homoseksuelle.

Det vil jeg overhovedet ikke benægte, ligesom jeg heller ikke sætter spørgsmålstegn ved, at mange børn har en fortrinlig opvækst hos enlige.

Men det er for mig at se slet ikke det, loven om kunstig befrugtning handler om, lige så lidt som loven handler om, hvorvidt man skal eller ikke skal understøtte etableringen af andre familieformer end kernefamilien med en far og en mor.

Nej, loven om kunstig befrugtning handler for mig at se om behandling af barnløshed i det danske sundhedsvæsen. I loven er der opstillet nogle regler, som også lovens titel jo henviser til, nemlig lægelig behandling, diagnostik og forskning i forbindelse med behandling for barnløshed.

Som en konsekvens af forplantningsteknologiens udvikling og muligheder findes en række etiske dilemmaer, som hele tiden skal indgå i overvejelserne om anvendelsen af nye tekniske muligheder for behandlingen.

Teknisk set er sædindsemination en ganske enkel behandling både med partnersæd og donorsæd. Problemet med donorsædindsemination skal ses i forbindelse med barnets rettigheder, i relation til, at barnets tilblivelseshistorie kompliceres af, at barnet som følge af den lovbestemte donoranonymitet er frataget alle muligheder for at få kendskab til 50 pct. af sine egne arveanlæg, altså frataget muligheden for at kende noget til sit biologiske ophav.

Det synes jeg er et problem, som kræver Folketingets bevågenhed set i relation til barnets identitetsudvikling m.v., og insemination er derfor ikke bare en ganske enkel behandling, som nogle ønsker at fremstille det.

I stedet for at forsøge at ændre den lov, der tilgodeser barnets rettigheder, jf. § 3, ville det have klædt forslagsstillerne til lovforslag nr. L 61 at tage fat på de mange store og grundlæggende problemer, der findes i relation til det bekymrende i, at danske mænds fertilitetsproblemer er stigende.

Lad mig minde om, at indførelsen af kunstig befrugtning i det danske sundhedsvæsen oprindeligt har haft til hensigt at behandle folk, der var ufrivilligt barnløse af en medicinsk årsag, og i takt med udviklingen inden for forplantningsteknologien har indførelsen af de nye behandlingsformer haft til formål at forbedre behandlingen af ufrivillig barnløshed.

De teknologiske muligheder har rejst en række etiske dilemmaer, som virkelig kom til diskussion i forbindelse med, at reagensglasmotoden blev autoriseret i 1986 og indført som behandling i det danske sundhedsvæsen for ufrivillig barnløshed.

Det afgørende her var, at selve forplantningen blev udført uden for kvindens krop, men set i forhold til barnets tarv giver den behandling ingen problemer, fordi barnet her fortsat vil have mulighed for at kende sit biologiske ophav i modsætning til ved sædinsemination og ægdonation.

Ægdonation er så også en behandling, vi nu har godkendt til kvinder, der ikke selv kan producere æg, og den har samme konsekvens i forhold til barnets muligheder, for ifølge dansk lovgivning om donoranonymitet har barnet 50 pct. arveanlæg, som det ingen mulighed har for at opsøge eller få kendskab til.

Ud over at fratage barnet muligheden for at kende sit biologiske ophav betyder ægdonationer også, at barnet ikke har arveanlæg fra den mor, som har båret barnet som foster og født barnet. Disse for barnet temmelig komplicerede tilblivelsesmåder er lovfæstede i behandlingsmulighederne i det danske sundhedsvæsen, alt sammen med det formål at tilgodese ufrivilligt barnløse pars ønske om at blive forældre. Kort sagt er sygdomsbegrebet udloddet til også at dække barnløshed som en sygdom og dette med alle de konsekvenser og etiske dilemmaer, som nye forplantningsteknologier har for barnets rettigheder. Så vi har allerede i denne sammenhæng mere taget højde for de voksnes behov end for barnets behov.

Derfor synes jeg også, det er værd at prøve at tænke igennem, om man samtidig med en eventuel mulighed for retten til at få behandling for barnløshed ophævede anonymitetsbegrebet. Jeg mener selv, det er et stort fremskridt for ufrivilligt barnløse, at vi har en lov om kunstig befrugtning, der tager ufrivillig barnløshed alvorligt, men jeg vil samtidig afvise at gøre barnet til et forbrugsgode og placere barnet som et rettighedsobjekt.

Det mener jeg er ved at ske, når man i lovforslag nr. L 61 argumenterer for enliges ret til behandling for barnløshed. Enlige kvinder og kvinder i lesbiske parforhold mener jeg ikke kommer ind under den gruppe, der har behov for eller krav på at få behandling i sundhedsvæsenet for barnløshed. Det at være enlig er jo ingen sygdom, lige så lidt som jeg tror at kvinder, der lever i lesbiske parforhold, betragter sig selv som behandlingskrævende eller ufrivilligt barnløse.

Dermed skal jeg personlig opfordre til, at vi fastholder barnets ret til en far og en mor i forbindelse med behandling i det danske sundhedsvæsen for ufrivillig barnløshed, medmindre som sagt der sker en ophævelse af donoranonymiteten, så vi kan rette op på noget af det, vi allerede har gjort for at mindske antallet af barnets rettigheder og for at give de voksne flere, set i forhold til alle de argumenter for retten til en mor og far, der er fremsat fra denne talerstol i forbindelse med behandlingen af myndighedsloven og i en række andre forbindelser.

Margrete Auken (SF):

Selv om de synspunkter, jeg kommer med nu, i og for sig har været sagt i løbet af debatten, taler jeg jo ikke bare på egne vegne, men på vegne af et meget stort mindretal i SF's folketingsgruppe, og derfor mener jeg, at jeg fair bør sige de ting, der skal siges fra denne gruppes side.

Diskussionen om lesbikes og enliges ret til kunstig befrugtning har især kredset om to problemer. For det første: Er det diskriminerende over for de enlige og lesbiske at nægte dem kunstig befrugtning? For det andet: Er det skadeligt for et barn at have to mødre?

Til det sidste: De undersøgelser, der findes, viser mig bekendt ikke, at det er specielt negativt for børn at vokse op i et lesbisk parforhold. Uanset om vi stadig væk anser det for bedst for et barn at vokse op med både far og mor, klarer børn sig godt med kun én forælder og sikkert også i et homoseksuelt forhold.

Hvordan mennesker indretter sig må i øvrigt være deres egen sag, og hvis de har børn, må det også være deres eget ansvar, medmindre barnet bliver direkte forsømt, og det er i givet fald en helt anden sag.

De lesbiske indretter sig temmelig forskelligt med deres børn, sådan som andre også gør. Noget af det kan man være meget betænkelig ved, men som lovgivere kan vi ikke blande os;

vi kan højst som mennesker have meninger. Derudover må disse kvinder selv stå til regnskab over for deres børn for deres handlinger og beslutninger.

Personligt kender jeg også adskillige lesbiske, der har været omhyggelige med at inddrage barnets far i dets liv, og sådan mener jeg jo, man i givet fald bør gøre, men også det hører hjemme i den medmenneskelige drøftelse og er ikke et lovgivningsanliggende.

Debatten bør tages grundigt. Det kan vi alle blive klogere af, også os som lovgivere, men vi kan stadig væk ikke gribe ind. Gør vi det derimod samfundsacceptabelt at eliminere faderen helt eller altså reducere ham til den dér leverandør af et biologisk materiale – for atter at citere vores sundhedsminister – griber vi altså ind, for så aflaster vi moderen for ansvaret for, at barnet ikke har mulighed for at finde frem til sin far. Har vi, samfundet, ret til det?

Det er ikke en sygdom at være enlig eller lesbisk, men man får altså ikke børn uden at få fat i en mand so oder so, og det er ikke diskriminerende at fastholde det. Det er barnet, der har rettigheder, ikke de voksne. Det er barnet, man kan tage noget fra, og barnet, man kan gøre uret. Og barnet har ret til at være blevet til af en kvinde og en mand.

Det respekterer mange lesbiske også og indretter sig efter det. De må selvfølgelig være meget omhyggelige med, hvem de beder være far til deres barn, som vi alle må, og hvis de søger faderen i bøsse miljøerne, skal de selvsagt også være ekstra på vagt over for aids, uden at man har ret til at kalde disse miljøer for et gråt marked; men det er også muligt at være omhyggelig og ikke for meget forlangt. Selve metoden, de benytter ved inseminationen, er til gengæld mindre risikabel, og det er tendentiøst her at tale om køkkenbordsmetoder.

Hvis samfundet skal acceptere at inseminere kvinder, uden at der er en mand med, bør et minimumskrav være, at sæddonoren er indforstået med engang at kunne blive opsøgt af sit barn. I disse situationer er donoranonymiteten altså helt uacceptabel. Fra adoptivbørn ved vi, hvor vigtigt det er at kunne finde frem til sit ophav, og den viden bør selvsagt også komme børn af enlige og lesbiske til gode. Nægtes det dem, bør det klart være moderens og ikke samfundets ansvar.

I FN's børneorganisationer og i en række andre internationale organisationer kan jeg nu høre på det, hr. Baadsgaard læste op af før fra

regeringens børneudvalg, at der altså er kritik af, at Danmark tillader anonym sæddonation, og i hvert fald ved jeg, at man i FN har kritiseret os for ikke at have fulgt Sveriges vej og gjort det muligt for et barn undfanget ved insemination senere at kunne finde frem til sin far, idet faderen dog i disse tilfælde ikke kan pålægges forpligtelser af nogen art, og det er jo vigtigt at huske.

Vi har diskuteret spørgsmålet indgående i SF's gruppe, og flere af os er usikre på, om det er en god idé under alle omstændigheder at ophæve anonymiteten. Jeg er personlig meget i tvivl om, hvad der er bedst for barnet, hvis der vel at mærke er en mand, der vil påtage sig at være far. Men hvis der ingen mand er, er jeg ikke i tvivl om, at det er et overgreb mod barnet at nægte det adgang til den viden. Man kan jo ikke skjule for det, at der har været en mand med i spillet, heller ikke selv om den ene af kvinderne måske kalder sig far.

Børn har, og det kan ikke siges for tit, ret til en far, og det gælder altså ikke kun, når der er skilsmisse i farvandet. Ellers kunne man få den mistanke, at det slet ikke var barnets rettigheder, der var i centrum, men derimod de voksnes, og det kan da vist ikke være vores mening.

Anne Baastrup (SF):

Der har været flere folketingsmedlemmer, som har spurgt mig, hvorfor vi kom med lovforslaget allerede nu kun få måneder efter, at loven er trådt i kraft.

Det synes jeg i og for sig er relativt nemt begrundet. Da loven om kunstig befrugtning var til anden og tredje behandling, var der mange forskellige store spørgsmål til debat. Der var spørgsmålet, om man måtte lave tvillinger, der ikke var født på samme tid, der var spørgsmål om undersøgelse af æg, behandling af æg, hvor gamle forældrene måtte være. Der var store spørgsmål, hvor det ene var spørgsmålet om at fratage en ganske bestemt gruppe kvinder retten til behandling i sundhedsvæsenet.

Det var derfor vigtigt for forslagsstillerne at få netop dette punkt, om at forbyde lægerne at behandle en bestemt gruppe, til særskilt behandling her i Folketingssalen. Jeg vil indrømme, at før denne debat var det oprindeligt mit mål og mit håb, at vi fik sikret en stilfærdig samtale om at genoprette den stilling, som det danske Folketing jo har haft igennem mange år. Det danske Folketing har været et af de første parlamenter i verden, der overhovedet er

begyndt at overveje, hvordan man kunne sikre en ligestilling af homoseksuelle med den øvrige del af befolkningen.

Jeg vil godt komme med en kort historie:

I går var jeg til et møde om denne sag, hvor en kvinde kom hen til mig bagefter. Hun fortalte, at hun havde været i behandling hos en læge på en privatklinik, hun havde betalt i størrelsesordenen 20.000 kr. for det og var netop blevet gravid, da loven trådte i kraft. Desværre aborterede hun midt i november måned sidste år og kan nu ikke få lov til at bruge de æg, som lægen har liggende. Hun er fortvivlet, og hun er også oprørt over Folketingets flertals forbud.

Der har været en lang række begrundelser i dag for at afvise dette forslag. Hovedbegrundelsen er naturligvis spørgsmålet om barnets tarv, og der er så variationer over den begrundelse. Et barn har ret til en far. Selvfølgelig har et barn ret til en far. Men der er rent faktisk også mennesker, som på trods af denne lovgivning bliver gravide, uanset om der ikke er en far, i hvert fald ikke en kendt far.

Jeg kan ikke forstå den holdning, som bl.a. fru Margrete Auken har stået som hovedtaler for. Hvorfor skal vi afgrænse gruppen af enlige og lesbiske? Hvorfor skal man ophæve anonymiteten for denne gruppe? Jeg forstår det simpelt hen ikke.

Hvis man vil have, at et barn altid skal kunne finde tilbage til sin ene halvdel, som fru Anna-Marie Hansen nævnte: 50 pct. af sine gener, så lad os ophæve anonymitet om donorer totalt. Men hvorfor man skal videreføre en diskrimination? Fru Margrete Auken er jo meget enig med mig i, at denne gruppe godt kunne få lov til at få børn. At anonymiteten skal ophæves for denne gruppe, forstår jeg simpelt hen ikke, og det handler formentlig om manglende fantasi og evne til at gå ind i sagen på det abstraktionsniveau.

Et andet argument er så, at det danske sundhedsvæsen ikke skal kunne levere ydelser af denne karakter til denne gruppe, fordi det ikke vil være i barnets tarv, når forældrene ikke lever sammen.

Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at det vil være bedst for et barn at leve hos far og mor, naturligvis under forudsætning af, at de lever i et lykkeligt parforhold og i øvrigt ikke forsvinder fra hinanden. Men samtidig har jeg også den grundopfattelse, at når en enlig beslutter sig for, at hun gerne vil have et barn, har hun

overvejet det meget, meget nøje. Det er ikke for sjov, at man kaster sig ud i det projekt.

Når et lesbisk par har besluttet sig for, at det gerne vil have et barn og i øvrigt bor sammen og lever i et lykkeligt parforhold, er det ikke en beslutning, det træffer for sjov. Det er en beslutning, der er meget velovervejet.

Det er en beslutning, som bl.a. inddrager spørgsmålet: Hvordan kan vi sikre, at det barn, jeg som enlig laver, eller som jeg laver i et lesbisk parforhold, har en god kontakt med mænd? Vi ved jo alle sammen, at børn i dagens Danmark bliver udsat for kvinder i vuggestuer, i børnehaver, og at flertallet af lærere i den danske folkeskole også er kvinder.

Den problemstilling har disse kvinder meget nøje overvejet, og jeg tror – eller jeg ved – at de har overvejet det langt mere end den situation, hvor manden bare skrider og så ikke i øvrigt vil have noget som helst at gøre med barnet.

Jeg er fuldstændig enig med hr. Hans Peter Baadsgaard i, at øvelsen for os alle sammen er, at i skilsmisssituationer er det meget vigtigt, at barnet har god kontakt med faderen, men det er jo ikke den situation, vi taler om nu.

Det, der i virkeligheden er sket med Folketingets flertals beslutning fra maj måned, er, at Folketingets flertal har sat sig til dommer over, hvordan vi kan kreere et lykkeligt liv for mennesker. Det er hårde ord, men jeg tror i virkeligheden, at hvis vi genovervejer denne situation, hvis de folketingsmedlemmer, som af den ene eller den anden grund er imod – og der var mange forskellige begrundelser på banen i maj måned sidste år – får genovervejet situationen, får talt med bl.a. Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske, som i går holdt et meget glimrende møde om, hvordan de kvinder, som bliver udsat for det her, oplever det som diskrimination, kan de godt opfatte det på en anden måde. De mennesker, der er ramt af denne lovgivning, føler sig dybt diskrimineret og dybt krænket.

Der var for nogle år siden en debat i Folketinget om registrerede parforhold. Jeg var ikke selv medlem af Folketinget dengang, men jeg kan huske fra referaterne, at det også var en meget hed debat. Den lykkedes. Derfor tror jeg altså, at den konsekvens, som vi i øvrigt har taget af den sundhedsfaglige udvikling, skal vi holde fast i.

Derfor håber jeg meget, at vi kan slutte denne folketingssamling i god ro og orden, og at vi får en meget stilfærdig debat og nogle ordentlige samtaler, således at det danske parlament kan

vise, at Danmark også er et foregangsland på det her område, og at vi vil fastholde, at mennesker skal have lov til at have deres kærlighedsliv, og at vi ikke vil være overdommere – naturligvis under den klare forudsætning, at de ikke generer andre.

Formanden:

Så har hr. Jan Kørpe Christensen, fru Margrete Auken og hr. Hans Peter Baadsgaard bedt om indlæg i anden omgang.

Værsgo, hr. Jan Kørpe Christensen!

Jan Kørpe Christensen (FP):

Nu hvor jeg har siddet og lyttet til denne debat i dag, må jeg sige, at jeg tror, vi folketingsmedlemmer en gang imellem skal være ærlige – nej, ikke bare en gang imellem, for det skal vi altid være, men på netop sådan et etisk område som det her altså skal være fuldkommen ærlige og sige, at man godt kan være i syv sind. Og vi har jo også hørt fra de medlemmer, der har stået her i dag: at på visse detailområder kan man godt sige at man er lidt i tvivl, og det er en helt ærlig og fair måde at gebærde sig på.

Men jeg hørte bl.a. hr. Hans Peter Baadsgaard sige, at det drejer sig om et signal her fra Folketinget om, at et barn både skal have en mor og en far, og så må jeg sige, at jeg oprigtigt talt ikke tror, der er mange i denne sal, der er uenige i det aspekt, at et barn selvfølgelig både skal have en mor og en far. Og jeg tror, det var fru Margrete Auken, der sagde, at det har de jo altid. Alle har både en mor og en far, men nogle kender faderen, og andre gør det ikke.

For mig at se kunne vi godt lave en lovgivning, der siger, at et barn både skal have en mor og en far, men det behøver vi sådan set ikke, for vi har jo konstateret, at sådan er det. Og vi ved jo godt, at det er noget nonsens at lave en lovgivning, der siger, at moderen og faderen skal leve sammen. Det ved vi godt, men samtidig konkluderer vi også – i hvert fald nogle af os – at det er vigtigt for socialiseringsprocessen, at der både er en faderskikkelse og en moderskikkelse.

Og jeg synes, det er et udmærket argument, at det er sådan, at både fader- og moderskikkelsen er vigtig for hele socialiseringsprocessen. Men umiddelbart må jeg sige, at jeg faktisk ikke synes, man lever i den virkelige verden, hvis man bare kører derudad og siger, at det er helt rigtigt, som hr. Baadsgaard sagde, at der både skal være en mor og en far i et forhold, når man

samtidig godt ved, at sådan en lovgivning ikke kan overholdes. For man ved jo godt, at sådan fungerer verden ikke uden for Christiansborg.

Og er der nogle, f.eks. et lesbisk par, der ønsker en kunstig befrugtning, så får de det jo alligevel – jeg tror, det var Enhedslisten, der var inde på det – for så tager de til udlandet, eller hvad ved jeg, eller måske sker det i en mørk kælder ved stearinlysets skær, hvilket jeg ikke bryder mig om. Så vil jeg altså hellere have, at der er åbenhed omkring det, og at der er offentlige klinikker osv., hvor man så til gengæld skal betale for sådan noget, synes jeg.

Det er så et helt andet aspekt, men jeg mener faktisk ikke, at man rent økonomisk skal ligge det offentlige til byrde i den forbindelse.

Men at foregøgle befolkningen, at vi her fra Folketinget bare kan lave en lovgivning, der siger, at det her er der altså forbud imod, og så tro, at den hellige grav er vel forvaret, og at det så kører derudad, som vi ønsker det, er faktisk at skabe trængsel ved håndvasken ved bare at sige: Nu har vi gjort, hvad vi kunne. For så har vi ganske vist givet det signal, som vi gerne vil give, som hr. Baadsgaard sagde, men bortset fra det ved vi faktisk godt inderst inde, at det alligevel ikke kører, som vi ønsker det.

Jeg synes, det er bedre at være ærlig og oprigtig og sige, at sådan mener hr. Baadsgaard altså, at det skal være, selv om han godt ved, at det ikke foregår sådan, som han ønsker det. Og derfor vil jeg hellere forholde mig til virkelighedens verden ved at sige: Det her kan ikke undgås, selv om jeg er hundrede procent enig med hr. Baadsgaard i, at der både skal være en moder- og en faderskikkelse i et barns hverdagsforhold, og helst ser det og for den sags skyld også helst ser, at de lever sammen, men det kan vi jo altså ikke dirigere her fra Folketingets side – gudskelov da!

Formanden:

Så er det fru Margrete Auken, og så er hr. Hans Peter Baadsgaard og fru Anna-Marie Hansen i øvrigt også optegnet.

Margrete Auken (SF):

Allerførst vil jeg sige: Jeg var faktisk med til at vedtage loven om det registrerede partnerskab, og jeg var glad for at stemme for den og har agiteret for den, for jeg synes, det er en god lov. Og jeg hører også til de mennesker, som i kirkelige sammenhænge – og det kommer strengt taget ikke Folketinget ved – i stigende grad er

blevet overbevist om, at vi skal have et ritual af en eller anden art, for jeg har haft meget med homoseksuelle at gøre i mit arbejde som præst og mener faktisk, at det er en god idé.

Lad dét lige være sagt, fordi det er vigtigt at slå fast, at det her ikke drejer sig om andet end positive holdninger til de homoseksuelle – ikke til alle homoseksuelle, men det har jeg heller ikke til alle heteroseksuelle, kan jeg så sige – og derfor er jeg også glad for, at fru Anne Baastrup i sit svar før ikke slog på, at det, de lesbiske gør nu, er uforsvarligt.

For det, som har skræmt mig i dag – og jeg har ikke tidligere tænkt så meget på det, som jeg har i dag – er jo, at flere af ordførerne og sidst hr. Jan Køpke Christensen har beskrevet det, som om det, som mange lesbiske har gjort og fortsat gør, er lidt betænkeligt.

Og lad os da håbe – det synes jeg er et vigtigt signal, og det må i hvert fald slås meget fast, og jeg håber da også, fru Anne Baastrup er enig med mig i det – lad os da håbe, at de i videst mulig udstrækning bliver ved med at gøre det på den måde, sådan at der er en far. For som sagt er det altså noget, jeg tror mange af dem gør på en måde, så der er en far med i det. Så lad os sige til dem: Hvis I vil varetage jeres barns interesser, er det dog den bedste måde at gøre det på.

Jeg synes, det er vigtigt, at det signal i hvert fald kommer af sted.

Og hvis man vil tale om diskrimination, kan jeg sige, at når jeg i sin tid overhovedet bevægede mig ind på det dér med donoranonymiteten, var det altså, fordi jeg kunne se, at der kunne forekomme situationer, f.eks. hvis in vitro-befrugtning var nødvendig, hvor det kun kunne foregå via hospitalet, altså hvis der var en medicinsk grund til, at kvinden var infertil.

Det var i den situation, jeg sagde: O.k., så må vi dér kunne gøre det sådan, at det ikke virker diskriminerende, og det vil sige, at så må hun kunne få kunstig befrugtning, men så skal det altså være under forudsætning af, at donoranonymiteten er ophævet.

Jeg vil gerne medgive fru Baastrup, at det ikke kun er logikken, der driver det her. For det er ikke uden videre strengt logisk, at man siger, at det så kun er dér, hvor der er en social far, at anonymiteten kan være der. Men det er altså en del af livets mangfoldighed, at etik meget sjældent er noget, hvor logikken slår til som eneste middel. F.eks. har jeg personlig det forhold til abort, at jeg er voldsomt imod abort som sådan,

men ikke er imod fri abort. Og mennesker, der kender livets virkelighed, forstår godt, hvad det er, jeg siger, selv om logikken er braset sammen.

Og jeg vil godt sige, at netop fordi jeg har hørt kritikken fra mange sider, er jeg stadig væk ikke sikker på, at vi ikke skal kigge generelt på donoranonymiteten og gøre det, man har gjort i Sverige. Men indtil videre – og i hvert fald for så vidt, som jeg er talsperson for den gruppe i SF, der har stået bag min holdning her – må jeg sige, at vi har altså valgt at sige, at donoranonymiteten skal ophæves, når der er en mand, der gerne vil være far til barnet, men at vi altså er i en anden situation, når der ikke er det.

Og jeg håber stadig væk, at de lesbiske fremover bliver ved med i stigende grad at udvikle den ansvarlighed, som jeg har set, og som gør, at jeg sådan set har meget lidt imod det, de gør – det kan godt være, at der er nogle herinde, der har meget imod det – og jeg har lige fået nogle fantastisk spændende breve fra mennesker, der har skrevet til mig. Men tavshedspligtskravet i mit arbejde gør, at jeg jo ikke kan gøre meget mere ud af det end bare i almindelighed at sige, at det altså er noget, hvor jeg synes, vi i hvert fald ikke må bagtale disse kvinder eller på nogen måde gøre det, som disse kvinder har foretaget, til noget misliebigt.

Formanden:

Så er det hr. Hans Peter Baadsgaard og derefter fru Anna-Marie Hansen og fru Dorte Bennedsen.

Hans Peter Baadsgaard (S):

Det er til hr. Jan Køpke Christensen, der nærmest gav udtryk for en helt opgivende holdning med hensyn til, at loven jo ikke bliver overholdt:

Jeg går da ud fra, at lægerne i det offentlige sundhedssystem overholder loven, hvad angår det her, lige så vel som de overholder landets love på alle andre områder. Ellers kan vi jo lige så godt pakke sammen.

Og jeg har ikke på noget tidspunkt sagt – det ligger ikke i mine bemærkninger – at jeg mener, at forudsætningerne er et krav om, at man også skal leve sammen. Jeg har bare sagt, at der skal være en far og en mor, der vil tage ansvaret. Om de kan finde ud af at leve sammen eller ej, er en anden sag. Og jeg er heller ikke i tvivl om, hvad der er bedst for barnet i almindelighed,

men også dér kan der jo findes eksempler på, at det er bedre, at de går fra hinanden, end at de udsætter barnet for, hvad der så kan opstå.

Og så til fru Anne Baastrup, der siger, at når der er tale om skilte forældre og samkvemsret, er vi hundrede procent enige i, at det gælder om, at barnet har kontakt med faderen, men det er jo ikke det, vi taler om her:

Jo, det er lige netop det, det er, det er lige præcis det, det er, og derfor forstår jeg slet ikke, hvordan fru Anne Baastrup kan skelne mellem vores ønske om kontakt til faderen i skilsmisse-sager med delt forældremyndighed, og hvor vi ellers opererer med den slags, og så det samme ønske i disse situationer.

Det forstår jeg ikke, men det var måske mig, der misforstod noget.

Anna-Marie Hansen (S):

Jeg vil gerne sige til fru Anne Baastrup, at jeg ikke kunne tænke på at ophæve anonymiteten for den gruppe, som er beskrevet i L 61.

Når jeg slår til lyd for ophævelse af anonymiteten, er det for at råde bod på det, vi har gjort i forbindelse med forbedringen af behandlingen af barnløshed, nemlig at vi ved donor-sædinsemination og -ægdonation reelt har frataget barnet dets ret til at kende 50 pct. af sit genetiske ophav.

Så hvis jeg skal gå ind i den diskussion, om vi samlet skal se på, hvordan vi tilgodeser barnets tarv, og om vi kan åbne for flere ved eventuelt at ophæve anonymitetsbegrebet, skal det selvfølgelig være for alle, der får kunstig befrugtning.

I forbindelse med min angst for tingsliggørelse af disse behandlinger kan jeg sige, at jeg forstår, at fru Anne Baastrup har haft nogle opringninger osv., og jeg vil give et eksempel:

Jeg havde også en opringning, hvor en kvinde var rasende over, at jeg havde været med til at lave det ændringsforslag, hvis resultat vi kan se i § 3 i loven om kunstig befrugtning. Og begrundelsen var, at hun var blevet skilt, og at hun efter en spændende karriere lige havde regnet med at blive kunstigt befrugtet og få et barn og så have nogle år til at finde en mand i til det barn, for det kunne hun ikke nå, inden grænsen var overskredet, og det mener jeg er en uhørlig tingsliggørelse, som vi godt kan sætte nogle grænser for, når vi taler om behandling for barnløshed i det danske sundhedsvæsen.

Dorte Bennedsen (S):

Fru Margrete Auken har i flere indlæg i dagens løb givet udtryk for, at hun er forskrækket over den negative indstilling til lesbiske, som er kommet frem. Så jeg er nødt til at sige til fru Margrete Auken, at det faktisk er en selvskabt forskrækkelse, som ikke har noget som helst hold i den debat, der er blevet ført her i dag.

Loven om kunstig befrugtning, som blev vedtaget sidste år, tilsiger, at læger skal kunne medvirke ved insemination af kvinder, der er gift eller lever i parforhold med en mand. Der er forslagsstillerne enige i at læger bør kunne medvirke. Og det, vi ønsker med dette forslag, er helt ud fra de samme motiver den enkle ting, at læger også skal kunne medvirke, når det drejer sig om enlige og lesbiske, og der er intet negativt i det.

Og efter at jeg faktisk har siddet og lyttet meget intenst, må jeg sige, at fru Margrete Auken har skudt nogle af ordførererne nogle motiver i skoene, som er helt uden for realiteternes verden, for der har kun været det i det, at vi har villet følge loven op ved at sige, at det er fornuftigt, at læger også kan medvirke ved disse behandlinger, og at de ikke bør begrænses til gruppen af gifte eller samlevende kvinder, men bør være en ret for alle.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Fru Dorte Bennedsen kan altså ikke have hørt ordentligt efter, når hun siger, at hun ikke har hørt dét, for der er mange, der heroppe har talt om det, og jeg kan godt gå ned og støve alle udtrykkene op: lyssky metoder og køkkenbordsmetoder og sundhedsfarlige metoder. Og en række af de beskrivelser, der har været, rammer jo sådan set alle de lesbiske kvinder, der i dag får børn, og som jeg mener så at sige alle sammen – nej, det ved jeg faktisk ikke, så det kan jeg ikke sige, men i hvert fald dem, jeg kender – har båret sig umådelig forsvarligt ad. Og det er den adfærd, jeg ikke synes man skal bagtale i den sammenhæng.

Det kunne i øvrigt være interessant at spørge sundhedsministeren, om hun ved, om der foreligger noget om, hvor mange lesbiske der er blevet smittet gennem insemination, og hvor mange børn der er blevet det, altså om der overhovedet foreligger nogen tal for det, eller om man har nogen fornemmelse af, hvordan det er med dét.

Jeg synes bare, vi skal have slået fast, at vi nødvendigvis skulle sige til de kvinder, som i øjeblikket inddrager faderen i barnets liv – hvilket jeg synes er ansvarligt – at de ikke også sundhedsmæssigt bærer sig fuldt ansvarligt ad.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Fru Margrete Auken har stemt for, at i de behandlingsmetoder, der er – og det er in vitro-fertilisation, det er mikroinsemination, og det almindelig insemination – skal læger kunne medvirke, når det er disse bestemte grupper. Og jeg går ud fra, at når fru Margrete Auken har stemt for det, ligger der nogle sundhedspolitiske hensyn bag det, og det er såmænd og i al stilfærdighed de samme sundhedspolitiske hensyn, der ligger bag, at vi ønsker, at det også skal gælde andre.

Der er ikke tale om, og der er ikke givet udtryk for, at det er diskrimination, og jeg synes ikke, fru Margrete Auken gavner debatten ved at prøve at insinuere, at der ligger en kritik af de lesbiske i det, eller at vi mener, at de er særlig uansvarlige. Jeg er fuldstændig enig med fru Margrete Auken i, at de har vist overordentlig stor ansvarlighed.

Det, vi ønsker, er, at de samme sundhedspolitiske motiver, der ligger bag, at Folketinget synes, læger skal medvirke, når det drejer sig om gifte kvinder og samlevende kvinder, bør udvides til også at gælde andre kvinder.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg vil lige sige, at for det første har jeg altså stemt imod mikroinsemination, og for det andet er det jo sådan, at i alle de tilfælde, hvor der i øjeblikket er mulighed for kunstig befrugtning, drejer det sig om nogle, der er syge – enten fordi mandens sæd ikke duer, eller fordi kvindernes æggeledere er lukkede, eller hvad det nu kan være. Og hvis der i dag er insemination i det offentlige sundhedsvæsen, er det, fordi manden er ufrugtbar.

Sådan foregår det altså, hvis det drejer sig om fremmed donorsæd, og det vil sige, at der ikke er tale om, at et par bare i almindelighed kan komme og sige: Vi synes ikke, det, vi gør derhjemme, er ansvarligt.

Nej, det ved jeg forresten ikke om der er nogen der gør, men jeg har altså ikke hørt om, at der er nogen, der kommer og siger: Vi synes ikke, det, vi gør derhjemme, er ansvarligt, så vi

vil godt undersøges og tjekkes og have gjort det med metoder, som er lægeligt forsvarlige.

Og dér er det, jeg hører der bliver sagt, at det, som de lesbiske foretager, pludselig er sundhedsfarligt, og dér er det bare, jeg vil have slået helt fast, at det mener det her Folketing forhåbentlig ikke, idet vi dog pålægger dem, som vi nu kan det som medmennesker – ikke som lovgivere, men som medmennesker – at se sig godt for. For det kan vi som medmennesker sige til dem, men det kan vi jo ikke som lovgivere, og det går vi da ud fra at de gør, ligesom vi selv har gjort det, går jeg ud fra.

Anne Baastrup (SF):

Jeg føler trang til at slå én ting helt fast:

Op til den 1. oktober 1997 var der mulighed for, at enlige og lesbiske kunne få insemination og kunstig befrugtning via det offentlige sundhedsvæsen eller via privatklinikker.

Der var ganske få, om overhovedet nogen, der fik mulighed for at få kunstig befrugtning via det offentlige sundhedsvæsen, for de opfyldte for det meste ikke de regler, som amterne havde fastsat for, hvor lang tid man skulle have haft et regelmæssigt seksualliv osv. Langt de fleste har henvendt sig til privatklinikker, når de skulle have kunstig befrugtning, og ifølge de informationer, jeg har, har langt de fleste derfor anvendt de muligheder.

Der er ikke nogen, der her fra Folketingets talerstol har sagt, at de lesbiske og enlige, der anvender andre metoder, på nogen måde skal kunne kritiseres, overhovedet ikke. Der har bare været nogle muligheder – og i et vist omfang kan man sige en ret – for den gruppe af enlige og lesbiske, som ønsker sig et barn, altså en ret til at gå til en privatklinik. Og hvis lægen på privatklinikken rent faktisk mente, at det var i orden at give insemination eller kunstig befrugtning til en sådan kvinde, havde han retten til det, og den ret har vi nu frataget lægen.

Heri ligger der intet om, hvorvidt nogle i denne gruppe af kvinder indtil den 1. oktober 1997 har anvendt nogle af de andre muligheder, der foreligger, og som fru Margrete Auken jo har beskrevet meget omhyggeligt og detaljeret.

De forskellige variationer er der jo ikke nogen der har anfægtet, og der er ikke nogen, der har kritiseret, at enlige og lesbiske under nogen omstændigheder udsætter sig selv for noget som helst. Det, vi siger, er bare, at den ret, de hidtil har haft, er blevet frataget dem, og at den mulighed, de hidtil har haft for at betale sig

fra det, er blevet frataget dem – bare lige for at få det gjort helt klart.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det er rigtigt, at det først er kommet ind i loven nu, og at det er mere omfattende, men jeg stemte altså for det, fordi jeg hellere ville have dét end slet ingenting, for jeg ville egentlig godt have haft en modifikation med hensyn til donoranonymiteten.

Men det, som ikke bliver sagt af fru Anne Baastrup, er jo, at der i amterne så at sige ingen steder var, hvor man ville gøre det, og at der jo også var mange private klinikker, der ikke ville. For de sagde: Det er par, vi behandler for barnløshed. Men der var altså nogle, der gjorde det, og dér har vi så sagt – og det har jeg gjort med fuld viden, og uden at jeg føler, at jeg har været ond ved nogen: Det stopper vi, så længe der er anonym sæddonation.

Men der har været mange, der har sagt nej til det tidligere, og det har de da haft lov til, for der har jo ikke stået i loven, at de skulle. På den måde har det ikke været en ret.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Fjerde næstformand (Elisabeth Arnold):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Sundhedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 34:

Forslag til folketingsbeslutning om tilbud om vederlagsfri influenzavaccination til ældre.

Af Pia Kjærsgaard (DF) m.fl.

(Fremsat 28/10 97).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Sundhedsministeren (Birte Weiss):

Når der er influenzaepidemi, er der ofte en vis overdødelighed, som især rammer de ældre.

Men for at vi kan drøfte det her på en fornuftig måde, er det nødvendigt at gå lidt tættere på og konstatere, at denne overdødelighed ikke skyldes alderen i sig selv, men at en del ældre har sygdomme i forvejen, som gør influenza særlig farlig for dem. Overdødeligheden blandt de ældre er nemlig helt overvejende knyttet til dem, der har kroniske lunge- og kredsløbssygdomme.

Risikoen for at dø af influenza er faktisk minimal i den meget store gruppe af raske ældre over 67 år, som bliver ramt af en epidemi. Hos raske voksne mennesker er influenza sædvanligvis ikke noget at tale om – eller lade mig kalde det relativt mild.

Sundhedsstyrelsen anbefaler derfor generelt vaccination af mennesker, der har lidelser i kredsløb og lunger, og af mennesker, der har et defekt immunforsvar.

Vaccination anbefales også til mennesker på plejehjem og lignende, fordi undersøgelser har vist, at influenzaudbrud på den slags institutioner kan medføre dødsfald.

Endelig anbefales vaccination generelt til syge mennesker, hvis sygdom medfører, at influenza udgør en alvorlig sundhedsmæssig risiko.

Sundhedsstyrelsen anbefaler, at vaccinationen foretages i oktober eller november, og at vaccinationen gentages én gang hvert år, fordi virkningen kun holder sig i omkring 6 måneder.

Men Sundhedsstyrelsen anbefaler ikke vaccination imod influenza, alene fordi man er gammel eller folkepensionist. Der er nemlig den sammenhæng, at kun en tredjedel af alle ældre er omfattet af risikogrupperne.

At tallet er så højt som en tredjedel, skyldes dels, at alle på plejehjem er i en risikogruppe, og dels, at forekomsten af kroniske lunge- og kredsløbssygdomme er størst i den ældre del af befolkningen.

Derudover skal det selvfølgelig også lige nævnes, at en række mennesker, som ikke er folkepensionister, alligevel befinder sig i en risikogruppe.

Så hvis der skulle indføres en ordning, hvor alle folkepensionister modtager vederlagsfri influenzavaccination, ville man reelt komme til at sygeliggøre to tredjedele af alle folkepensionister.